

خلاصه اجرایی نگاهی بر قانونگذاری
در بخش آموزش و پرورش
در هشت دوره مجلس شورای اسلامی

کد موضوعی: ۲۱۰

شماره مسلسل: ۱۲۵۳۶

شهریورماه ۱۳۹۱

دفتر: مطالعات اجتماعی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	چارچوب روشی
۳	بررسی ادوار مجلس
۳	مجلس در دوره اول
۵	مجلس در دوره دوم
۷	مجلس در دوره سوم
۹	مجلس در دوره چهارم
۱۰	مجلس در دوره پنجم
۱۲	مجلس در دوره ششم
۱۳	مجلس در دوره هفتم
۱۵	مجلس در دوره هشتم
۱۷	بررسی تطبیقی ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی
۲۷	جمع بندی
۲۸	منبع و مأخذ

خلاصه اجرایی نگاهی بر قانونگذاری در بخش آموزش و پرورش در هشت دوره مجلس شورای اسلامی

مقدمه

یکی از نیازهای اساسی سازمان‌های متعدد از جمله وزارت آموزش و پرورش، وضع قوانین و مقررات مختلف است زیرا مشروعیت تولد، حیات، رشد و نمو، اثربخشی و غنای هر سازمان به سلسله‌مراتب قوانین و مقررات و نظام حقوقی جامعه است. وزارت آموزش و پرورش از جمله وزارتخانه‌هایی است که سابقه‌ای ۱۵۸ ساله دارد. نخست عناوین وزارت علوم، وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه و وزارت فرهنگ و سپس وزارت آموزش و پرورش از ۱۳۳۲ شمسی تاکنون فعالیت داشته است.

همچنین از تأسیس وزارت علوم در سال ۱۳۷۲ قمری، اندیشه تهیه، تدوین قوانین مختلف در حوزه آموزش و پرورش مطرح شده است، پس از آن در قانون اساسی مشروطیت و متمم آن در سال ۱۲۸۶ و قانون اساسی جمهوری اسلامی در سال ۱۳۵۸، به صورت مستقیم و غیرمستقیم به ذکر اصول و موادی در زمینه آموزش و پرورش کودکان، نوجوانان، جوانان و در مواردی بزرگسالان پرداخته شده و اهمیت برخورداری آحاد مردم از موهبت آموزش و پرورش مورد تأکید قرار گرفته که نقش دولت در این زمینه نیز مشخص شده است. از تشکیل مجلس شورای ملی قبل از انقلاب تا سال ۱۳۵۷، قوانین متعددی در زمینه آموزش و پرورش تصویب و برای اجرا ابلاغ شده است. بعد از انقلاب اسلامی تا تشکیل اولین مجلس شورای اسلامی در ۷ خرداد ۱۳۵۹، قوانین آموزش و پرورش که به صورت لایحه توسط دولت پیشنهاد شده، در شورای انقلاب به تصویب رسیده است. اما اولین پشتوانه قانونی این وزارتخانه بعد از انقلاب اسلامی، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۸ است که وظایف آموزش و پرورش در اصول سوم، پانزدهم، شانزدهم، سی‌ام و یکصد و چهارم به صورت مستقیم و در قسمت‌های دیگر این قانون به صورت غیرمستقیم مشخص کرده است.

پس از قانون اساسی در هریک از ادوار مجلس، نمایندگان قانون‌های متعددی در ارتباط با آموزش و پرورش کشور وضع کرده‌اند که آگاهی از مفاد آنها و مقایسه میزان و ویژگی‌های قوانین مصوب در این دوره‌ها ضرورت داشته و برای نمایندگان دوره‌های بعد و دست‌اندرکاران تعلیم و

تربیت کشور مفید خواهد بود.

مطالعه اسناد مربوط به قوانین مصوب در مجلس شورای اسلامی از اولین دوره تا هشتمین دوره ۱۳۵۸-۱۳۹۰ نشان می‌دهد که قوانین متعددی ابتدا به صورت لایحه از طرف دولت و یا طرح از جانب نمایندگان به مجلس شورای اسلامی ارائه شده که پس از تصویب برای اجرا ابلاغ شده است، اما مطالعه گسترده و جامعی که نشان دهد در هر دوره نمایندگی چند قانون ناظر به آموزش و پرورش مصوب گردیده و ویژگی‌های عمده قوانین مصوب هر دوره چیست، وجود ندارد. لذا اکنون که در آغاز دوره نهم مجلس شورای اسلامی هستیم و این دوره، از یکسو مصادف است با اجرای قانون برنامه پنجم توسعه کشور و ازسوی دیگر تحول نظام آموزش و پرورش ایران، ایجاب می‌کند که اولاً نمایندگان محترم با کارکرد دوره‌های مختلف مجلس شورای اسلامی (اول تا هشتم) در مورد قوانین آموزش و پرورش آشنا شوند و ثانیاً از طریق شناخت نیازهای آموزش و پرورش به قوانین آموزشی، به تصویب قوانین مهم و ضروری بپردازند.

لذا در این گزارش به بررسی قوانین مصوب در حوزه آموزش و پرورش می‌پردازیم و تلاش می‌شود علاوه بر تدوین فهرست قوانین و وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده، به تحلیل قوانین هر دوره نیز پرداخته شود.

چارچوب روشی

روش کار در انجام مطالعه قانونگذاری در بخش آموزش و پرورش در هشت دوره مجلس شورای اسلامی بدین نحو است که نخست کلیه قوانین، طرح‌ها و لوایح مرتبط با این بخش در دوره‌های هشتگانه مجلس استخراج شده و سپس به نقد و بررسی آن پرداخته شده است. از این منظر قوانینی که در این گزارش استخراج شده‌اند شامل قوانین خاص که به طور مستقیم بر این بخش تأثیرگذار بوده‌اند و قوانین بودجه سنواتی و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه که به دلیل داشتن احکامی مشخص، مدنظر می‌باشند، لذا قوانینی که به صورت عمومی بر تمام بخش‌ها تأثیر داشته‌اند مانند قانون مدیریت خدمات کشوری مدنظر پژوهش حاضر نبوده است.

همچنین مهمترین روش آماری در تجزیه و تحلیل اطلاعات، استفاده از آماره‌های توصیفی می‌باشد.

بررسی ادوار مجلس

در این قسمت از گزارش هدف شناسایی و مقایسه قوانین مصوب دوره‌های هشتگانه مجلس شورای اسلامی به‌لحاظ قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش است و دستیابی به تعداد، درصد قوانین مصوب هشت دوره، تعداد و درصد قوانین مصوب آموزش و پرورش، لوایح و طرح‌ها در هشت دوره، مهمترین و کاربردی‌ترین قوانین مصوب آموزش و پرورش، موضوع‌ها و عناوین مصوب مربوط و خاص آموزش و پرورش و فرآیند بررسی و تصویب، نارسایی‌ها است. از این رو هر دوره به‌صورت مجزا تحلیل شده و اهم قوانین بخش آموزش و پرورش و مصوبات تأثیرگذار مورد اشاره قرار می‌گیرند.

مجلس در دوره اول

با توجه به ترکیب اعضا، می‌توان مجلس اول را متنوع‌ترین و سیاسی‌ترین مجلس در طول حیات جمهوری اسلامی تا به امروز خواند. این دوره ۶۲۵ جلسه علنی و ۱۶ جلسه غیرعلنی برگزار کرد که حدوداً ۲۴۰۰ ساعت وقت گرفت و ۸۰۴ لایحه و طرح مطرح شد. این پرکاری به‌دلیل شرایط حساس انقلاب بود. در ضمن ۳۱ بار بحث کابینه در دستور قرار گرفت که طی آن ۱۰۲ نفر وزیر رأی اعتماد گرفتند و ۱۲ نفر با رأی عدم اعتماد مجلس به وزارت نرسیدند.

بررسی مجلس اول از منظر بخش آموزش و پرورش

این دوره از ۷ خرداد ۱۳۵۹ تا ۶ خرداد ۱۳۶۳ تشکیل شده است. در این دوره ۳۷۰ قانون به تصویب رسیده که از ۲۵۴۲ قانون مصوب ۸ دوره ۱۴/۵۵ درصد در دوره اول مصوب شده است. از ۳۷۰ قانون تصویب شده ۲۷۹ قانون به‌صورت لایحه و ۹۱ قانون به‌صورت طرح برای بررسی و تصویب پیشنهاد شده است. در دوره اول از ۳۷۰ قانون مصوب، ۱۸ قانون به بودجه سالیانه و متمم بودجه در این دوره اختصاص یافته است. در هشت دوره از مجلس مجموعاً ۹۵ قانون مرتبط با آموزش و پرورش به تصویب رسیده است. بر این مبنا در دوره اول ۱۲ قانون از مجموع ۹۵ قانون به حوزه آموزش و پرورش مرتبط بوده که از این تعداد ۱۱ قانون از طریق لایحه و یک قانون از طریق طرح مجموع قوانین این دوره را تشکیل داده است. همچنین در هشت دوره ۵۸ قانون به‌صورت خاص^۱ و

۱. در این گزارش منظور از قوانین خاص، قوانینی است که مربوط به حوزه آموزش و پرورش بوده و قوانین بودجه سالیانه و قوانین توسعه پنج‌ساله در آن لحاظ نمی‌شود.

فارغ از قوانین بودجه و توسعه به حوزه آموزش و پرورش مرتبط است. از این مجموع در دوره اول به صورت خاص ۷ قانون پیرامون آموزش و پرورش به تصویب رسیده که همگی به صورت لایحه مطرح شده است. بنابراین ۱۲/۰۶ درصد از کل قوانین خاص، مصوب دوره اول می‌باشد. در کل در حوزه آموزش و پرورش با احتساب قوانین بودجه سالیانه در دوره اول، ۱۲ قانون به تصویب رسیده است که قانون بودجه سال ۱۳۶۰ یک بار به صورت لایحه مطرح شده در ۱۳۶۰/۲/۳ به مجلس توسط دولت تقدیم شده است و یک بار در ۱۳۶۰/۴/۶ براساس اصل هشتاد و پنجم به صورت طرح پیشنهاد شده است.

همان‌طور که اشاره شد، در این دوره ۷ قانون به صورت خاص، فارغ از قوانین بودجه و توسعه، مرتبط با آموزش و پرورش به تصویب رسیده که مفاد اصلی و اساسی این ۷ قانون در حوزه تربیت معلم، نهضت سوادآموزی و هزینه سرانه واحدهای آموزشی است. در این دوره جز قوانین بودجه سالیانه که در تحقق برنامه‌های آموزش و پرورش مؤثر بوده است قانون مهمی به تصویب نرسیده است. با این حال در این میان می‌توان به دو قانون اشاره داشت، قانون راجع به لغو خدمت معلمان فارغ‌التحصیل مراکز تربیت معلم که مشمول لایحه پاکسازی می‌شوند و قانون راجع به هزینه سرانه واحدهای آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش که در واقع این قوانین نیز در جهت اصلاح قوانین گذشته مربوط به تربیت معلم و سوادآموزی به تناسب شرایط بعد از انقلاب وضع شده است و حساسیت چندانی نداشته است. نکته قابل توجه اینکه در این دوره همه قوانین مصوب خاص آموزش و پرورش از طریق دولت و به صورت لایحه پیشنهاد شده است و نمایندگان به ارائه طرح برای تصویب نپرداخته‌اند.

یکی از دلایل مهمی که موجب شده است قوانین مصوب آموزش و پرورش در این دوره هم به لحاظ کمی و هم کیفی مورد توجه جدی نباشد و برای اصلاح یا تغییر و تحول آن قوانین جدیدی در مجلس شورای اسلامی به تصویب نرسد، وجود قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مصوب شورای انقلاب و دادن اختیارات زیادی به اعضای این شورا برای تصویب طرح‌ها و برنامه‌های وزارت آموزش و پرورش بوده است. همچنین در دستگاه‌های ستادی وزارت آموزش و پرورش در زمینه امور آموزشی و پرورشی مطالعات گسترده‌ای صورت گرفته ولی تا پایان دوره اول مجلس به صورت طرح نهایی برای ارائه به مجلس شورای اسلامی آماده نشده باشد.

عناوین طرح‌ها و لوایحی که در دوره اول مجلس شورای اسلامی، مطرح اما به تصویب نرسیده‌اند، ۱۳ عنوان بوده است. از آن جمله می‌توان به طرح سوادآموزی و ریشه‌کن کردن بیسوادی در جمهوری اسلامی ایران، طرح نظام آموزشی و طرح اخراج معلمان معتاد از آموزش و پرورش اشاره کرد. بعضی از لوایح و طرح‌های یادشده در دوره‌های دیگر مجلس مجدداً مطرح و به

تصویب رسیده است، یکی از طرح‌های مهم که در اولین دوره مجلس مطرح شده است طرح ادغام دو وزارتخانه آموزش و پرورش و فرهنگ و آموزش عالی سابق است که در مجلس اول رد شده ولی هنوز مورد بحث مرکز پژوهش‌های مجلس و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت ایران است. در دوره اول کمیسیون آموزش و پرورش، آموزش و فرهنگ، آموزش و پرورش، فرهنگ و تحقیقات کمیسیون اصلی بررسی‌کننده طرح‌ها و لوایح مربوط به آموزش و پرورش بوده است. قوانین آموزش و پرورش سال اول در کمیسیون آموزش و پرورش و بعداً در کمیسیون آموزش فرهنگ و تحقیقات مورد بررسی قرار گرفته است. در زمینه بودجه نیز کمیسیون امور برنامه و بودجه به بررسی پرداخته است.

مجلس در دوره دوم

انتخابات دومین دوره مجلس در بیست‌وششم فروردین‌ماه ۱۳۶۳ برگزار شد. مجلس دوره دوم فعالیت خود را از سال ۱۳۶۳ آغاز کرد و تا ۱۳۶۷ ادامه یافت. انتخابات دومین دوره مجلس شورا، پس از انقلاب بهمن ۱۳۵۷، در روز جمعه ۲۶ فروردین ۱۳۶۳ برگزار و در تاریخ ۷ خرداد ۱۳۶۳ اولین جلسه مجلس دوم برگزار شد، ۳۱۶ مصوبه حاصل کار مجلس دوم بود.

بررسی مجلس دوم از منظر بخش آموزش و پرورش

دوره دوم از ۷ خرداد ۱۳۶۳ آغاز و تا ۶ خرداد ۱۳۶۷ به پایان رسیده است. در این دوره ۳۱۶ قانون در حوزه‌های مختلف به تصویب رسیده که از ۲۵۴۲ قانون مصوب ۸ دوره، ۱۲/۴۳ درصد در این دوره به تصویب رسیده است. همچنین از مجموع کل، در این دوره ۱۲/۹۶ درصد قوانین به صورت لایحه و ۱۱/۲۲ درصد به صورت طرح پیشنهاد شده است. در واقع از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی در ۸ دوره، ۲۲۷ لایحه و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی ۸۹ طرح مربوط به دوره دوم بوده است. در دوره دوم از ۳۱۶ قانون، ۱۳ قانون به بودجه و متمم بودجه سالیانه اختصاص یافته است. ۱۱/۹۶ درصد از کل قوانین مصوب در حوزه‌های مختلف در این دوره تصویب شده است و بعد از دوره اول، چهارم، پنجم، ششم و هفتم قرار دارد. در این دوره نیز تعداد طرح‌های پیشنهادی توسط نمایندگان ۸۹ طرح بوده است که بیانگر دیدگاه نمایندگان و ضرورت تصویب قوانین مورد نیاز بوده است. از این منظر گرچه تعداد طرح‌ها کمتر از لوایح پیشنهادی است ولی مبین این امر است که باید دولت به ارائه لوایح بیشتری برای تصویب در مجلس اقدام می‌نموده است. در دوره دوم تعداد قابل توجهی از قوانین مصوب مربوط به موافقتنامه‌های فرهنگی بین کشورها و بودجه و

تبصره‌های آن بوده است. در حوزه آموزش و پرورش از مجموع ۹۵ قانون مصوب در هشت دوره، ۸ قانون معادل ۸/۴۲ درصد مربوط به دوره دوم می‌باشد. در این دوره از این تعداد، ۷ قانون به صورت لایحه و یک قانون از طریق طرح برای تصویب پیشنهاد شده است که مجموع این ۸ قانون مصوب شامل قوانین خاص که صرفاً مربوط به آموزش و پرورش بوده و قوانین بودجه سالیانه و برنامه توسعه می‌باشد.

همچنین از ۵۸ قانون خاص (فارغ از قوانین بودجه و توسعه) آموزش و پرورش، ۴ قانون در این دوره به تصویب رسیده است که ۲ قانون از طریق لایحه و ۲ قانون از طریق طرح برای تصویب پیشنهاد شده است. بنابراین ۶/۸۹ درصد از قوانین خاص آموزش و پرورش در دوره دوم به تصویب رسیده است. این آمار بیانگر آن است که تعداد قوانین خاص آموزش و پرورش در دوره دوم از همه دوره‌ها کمتر است. ۴ قانون مصوب آموزش و پرورش قانون اهداف و وظایف آموزش و پرورش، مشارکت مردم در آموزش و پرورش کارکنان سوادآموزی و همکاری استادان با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی می‌باشد و می‌توان استنباط کرد که مهم‌ترین قانون مصوب در این دوره قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش است.

از سال ۱۳۶۶ تاکنون برنامه‌ریزی، سازماندهی و رهبری و نظارت بر امور آموزش و پرورش قبل از دانشگاه در وزارت آموزش و پرورش براساس مفاد این قانون صورت گرفته است و ۲۴ سال است که وظایف این وزارتخانه تغییر نیافته اما تشکیلات ستادی، استان‌ها و مناطق در زمان انتصاب هر وزیری تغییر یافته است.

در دوره دوم، ۴ طرح و ۴ لایحه یا در مجلس رد شده و یا توسط دولت مسترد شده است که مهم‌ترین آنها، لایحه تأسیس مدارس غیرانتفاعی بوده است. شاید علت عدم تصویب لایحه تأسیس مدارس غیرانتفاعی در مجلس دوم فضای فکری حاکم بر کشور، دولت به‌ویژه بعضی از مسئولان آموزش و پرورش و نمایندگان مجلس بوده است که اعتقادی به توسعه مدارس غیرانتفاعی و پرداخت هزینه تفضیلی توسط خانواده‌ها نداشته‌اند. طرح دانشگاه تربیت معلم نیز از جمله طرح‌هایی است که در این دوره مجلس رد شده است.

در دوره دوم به دلیل اختیارات شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش بعضی از نیازهای آموزش و پرورش بجای مجلس شورای اسلامی توسط این دو مرجع رفع شده است.

انتخابات سومین دوره مجلس شورای ملی پس از انقلاب در روز ۱۹ فروردین ۱۳۶۷ برگزار گردید. سومین دوره قانونگذاری مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۶۷/۳/۷ مسئولیت خویش را آغاز نموده بود، در تاریخ ۱۳۷۱/۲/۶ به کار خود پایان داد. در تاریخ ۷ خرداد ۱۳۶۷ اولین جلسه مجلس برگزار شد. رئیس مجلس حجت‌الاسلام اکبر هاشمی رفسنجانی بود که پس از انتخاب وی به عنوان رئیس‌جمهور، مهدی کروبی رئیس مجلس شد. در این دوره و پس از بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی، نام مجلس شورای ملی رسماً به مجلس شورای اسلامی تغییر یافت. سومین دوره مجلس شورای اسلامی در مدت ۴ سال فعالیت خود به بحث و بررسی ۲۵۷ طرح و لایحه پرداخت.

بررسی مجلس سوم از منظر بخش آموزش و پرورش

این دوره از ۷ خرداد ۱۳۶۷ آغاز و تا ۶ خرداد ۱۳۷۱ ادامه داشته است. از ۲۵۴۲ قانون مصوب، ۲۵۶ قانون در دوره سوم به تصویب رسیده است که ۱۰/۰۷ درصد کل قوانین مصوب ۸ دوره را شامل می‌شود. از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی برای تصویب در مجلس، ۱۳۶ لایحه مربوط به دوره سوم و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی، ۱۲۰ طرح مربوط به این دوره بوده است. بنابراین در دوره سوم ۷/۷ درصد قوانین به صورت لایحه و ۱۵/۳ درصد از طریق طرح مورد تصویب قرار گرفته است. همچنین از ۲۵۶ قانون ۲۶ قانون به بودجه سالیانه و متمم یا اصلاحیه اختصاص دارد. از ۹۵ قانون مرتبط با آموزش و پرورش مصوب هشت دوره، ۱۶ قانون معادل ۱۶/۸۴ درصد آن در دوره سوم به تصویب رسیده است. از این ۱۶ قانون مصوب حوزه آموزش و پرورش، ۱۲ قانون به صورت لایحه و ۴ قانون به صورت طرح می‌باشد. همچنین از این تعداد، ۱۱ قانون به صورت خاص به حوزه آموزش و پرورش مرتبط بوده و ۵ قانون مربوط به بودجه سالیانه و اولین برنامه توسعه پنج‌ساله کشور است. در مجموع از ۱۰۰ درصد قوانین خاص آموزش و پرورش مربوط به ۸ دوره ۱۸/۹۶ درصد مربوط به دوره سوم است. نکته حائز اهمیت آن است که در دوره سوم و چهارم بیشترین قوانین خاص آموزش و پرورش به تصویب رسیده و بعد از دوره چهارم، بیشترین لایحه خاص آموزش و پرورش برای تصویب در این دوره پیشنهاد شده است.

در دوره سوم برای اولین بار بعد از انقلاب اسلامی قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به صورت لایحه از طرف دولت پیشنهاد گردیده و به تصویب رسیده است که بخشی از این قانون ناظر بر برنامه‌ریزی در وزارت آموزش و پرورش بوده است. قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی و قانون اساسنامه سازمان آموزش استثنایی از دیگر

اهم مصوبات این دوره هستند که هر دو به‌وسیله لایحه از طرف دولت پیشنهاد گردیده است. تصویب دو قانون یاد شده گامی مهم در جهت توسعه آموزش و پرورش استثنایی بوده است. گرچه در زمینه تنفیذ اختیارات بیشتر به مسئولان برنامه‌ریزی کودکان و نوجوانان استثنایی، مصوباتی در شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی تنظیم شده اما تصویب این دو قانون موجب استحکام و افزایش اثربخشی این نوع از آموزش در ایران بوده و امکان برخورداری کودکان استثنایی را از نعمت آموزش و پرورش فراهم کرده است و هم‌اکنون سازمان آموزش و پرورش استثنایی به‌عنوان یک سازمان وابسته در تشکیلات ستادی وزارت آموزش و پرورش فعالیت دارد که این امر باعث شد تا در آینده و در برنامه پنجم توسعه کشور به توسعه مدارس استثنایی نیز توجه شود. از دیگر قوانین مهم و مؤثر در دوره سوم، تصویب قانون مدارس غیرانتفاعی است. مطالعه اسناد مربوط به مدارس ملی و غیردولتی و سپس مدارس غیرانتفاعی مبین این امر است که براساس مفاد قانون اساسی معارف مصوب ۱۲۹۰ شمسی موضوع تأسیس مدارس توسط دولت و مردم از بحث‌های مهم آموزش و پرورش ایران بوده است. بعد از انقلاب اسلامی با توجه به مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و رایگان و همگانی بودن آموزش عمومی مراجع متعددی مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش در این زمینه به وضع مقررات پرداخته‌اند. به نظر می‌رسد فضای کلی حاکم بر دولت، وزارت آموزش و پرورش و مجلس در دوره سوم موجب شده است تا قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی به‌صورت لایحه از طرف دولت برای تصویب در مجلس شورای اسلامی پیشنهاد شود و براساس این قانون و قوانین بعدی زمینه مشارکت مردم در تأسیس مدارس غیرانتفاعی و در آینده غیردولتی فراهم شود.

از قوانین دیگری که به‌لحاظ توجه به رفاه فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش، جزء قانون مهم و مؤثر به‌شمار می‌آید و در دوره سوم به تصویب رسیده است قانون تأمین مسکن فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش است. این قانون به‌صورت طرح توسط نمایندگان مجلس شورای اسلامی وقت، برای تصویب پیشنهاد شده است. نکته قابل تأمل اینکه به‌دلیل نیاز مبرم فرهنگیان به مسکن و تأثیر تأمین مسکن در رفاه کارکنان آموزش و پرورش ارائه لایحه در این زمینه برای تصویب در مجلس ضرورت داشته است و این نیاز توسط نمایندگان احساس شده و به‌صورت طرح پیشنهاد شده است. از قوانین مهم دیگری که در دوره سوم به تصویب رسیده است قانون متعهدین خدمت در آموزش و پرورش است. وزارت آموزش و پرورش وزارتخانه گسترده‌ای است که به‌دلیل توسعه مدارس دوره‌های مختلف تحصیلی و بازنشسته شدن درصد قابل توجهی از کارکنان آن در هر سال، نیازمند استخدام و به‌کارگیری معلمان شایسته است. پیشنهاد دولت از

طریق لایحه به مجلس شورای اسلامی که منجر به تصویب قانون متعهدین خدمت شده است موجب شد تا مراکز تربیت معلم توسعه یافته و در حد زیادی از ردیف بودجه استخدامی نیروی انسانی وزارت آموزش و پرورش در سال‌های ۱۳۷۰ به بعد به استخدام فارغ‌التحصیلان تربیت معلم اختصاص یابد.

از مشکلات وزارت آموزش و پرورش، عدم تخلیه مدارس و مراکز آموزشی است که بعد از انقلاب توسط سازمان‌ها و نهادهای مختلف مورد استفاده قرار گرفته است، تصویب قانون تخلیه واحدهای آموزشی و تحویل آن به وزارت آموزش و پرورش نیز گام‌های مهمی است که در دوره سوم صورت گرفته است، اما این قانون نیز به صورت طرح از طرف نمایندگان پیشنهاد شده است. علاوه بر قوانین مصوب خاص آموزش و پرورش و بودجه و برنامه اول توسعه در دوره سوم ۳ طرح و لایحه برای تصویب پیشنهاد گردیده که در مجلس شورای اسلامی رد و یا توسط دولت مسترد شده است که مهمترین آنها لایحه تشکیل سازمان تربیت معلم و تأمین نیروی انسانی است.

مجلس در دوره چهارم

دوره چهارم مجلس شورای اسلامی که از تاریخ ۱۳۷۱/۳/۷، کار قانونگذاری را آغاز کرده بود در تاریخ ۱۳۷۵/۳/۶ به کار خود پایان داد. مجلس چهارم در ۴۲۶ جلسه علنی خود ۳۴۲ مصوبه داشت که از این تعداد، ۲۲۹ لایحه و ۱۱۳ طرح به تصویب رسیده است. همچنین بحث و بررسی پیرامون ۶۲۶ طرح و لایحه انجام گرفت و دو استیضاح در آن صورت پذیرفت.

بررسی مجلس چهارم از منظر بخش آموزش و پرورش

دوره چهارم از ۶ خرداد ۱۳۷۱ تا ۷ خرداد ۱۳۷۵ دایر بوده است. در این دوره از ۲۵۴۲ قانون مصوب ۳۴۲ قانون در دوره چهارم به تصویب رسیده است که ۱۳/۴۵ درصد قوانین مصوب ۸ دوره را شامل می‌شود. از این حیث بعد از دوره ششم و دوره اول، دوره چهارم بالاترین تعداد قانون مصوب را به خود اختصاص داده است. همچنین از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی در دوره چهارم، ۲۲۹ لایحه معادل ۱۳/۰۳ درصد و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی ۱۱۳ طرح معادل ۱۴/۴۱ درصد مربوط به این دوره است.

داده‌ها حکایت از آن دارد از ۹۵ قانون مصوب مرتبط با آموزش و پرورش، ۱۶ قانون مربوط به دوره چهارم است. در این دوره از تعداد ۱۶ قانون مربوط به حوزه آموزش و پرورش، ۱۴ مصوبه به صورت لایحه و دو طرح به تصویب رسیده است. ۱۶ قانون مرتبط با آموزش و

پرورش در این دوره شامل ۴ قانون بودجه سالیانه، یک قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه و ۱۱ قانون که به صورت خاص مربوط به حوزه آموزش و پرورش است، مصوبات این حوزه را تشکیل می‌دهند. در مجموع ۱۸/۹۶ درصد قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در دوره چهارم به تصویب رسیده است که همانند دوره سوم بالاترین درصد قوانین را در بین دوره‌های دیگر نشان می‌دهد. در نهایت از ۵۸ قانون خاص (فارغ از قوانین بودجه و توسعه) آموزش و پرورش، ۱۱ قانون مربوط به دوره چهارم است که از این تعداد ۹ قانون به صورت لایحه و ۲ قانون از طریق طرح پیشنهاد شده است.

از مهمترین قوانین مصوب این دوره که لازم و اثرگذار بوده است قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق آموزشی است. موضوع واگذاری قسمتی از اختیارات وزارت آموزش و پرورش به شوراهای آموزش و پرورش استان‌ها و مناطق کشور و گرایش نظام اداری آموزش و پرورش کشور از تمرکز به سوی نیمه‌متمرکز و استفاده از نظر مشورتی مقامات محلی و مردم استان‌ها و مناطق از موضوعات اساسی است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مورد تأکید قرار گرفته است. از این رو تصویب این قانون در دوره چهارم گامی مؤثر بوده و موجب شده که از دوره چهارم تاکنون در همه استان‌ها و مناطق آموزشی کشور شورای آموزش و پرورش تشکیل گردد. گرچه در دوره چهارم جز قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش و قانون برنامه دوم توسعه قوانین مهم و اثرگذار دیگری به تصویب نرسیده ولی به دلیل وجود مراجعی چون شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی از این دو مرجع برای تصویب مقررات استفاده شده است.

در دوره چهارم، ۵ لایحه و طرح در حوزه آموزش و پرورش مطرح شده ولی به تصویب نرسیده است که مهمترین آنها طرح تشکیل شورای عالی تربیت است که به صورت طرح پیشنهاد و در پایان دوره آماده جهت طرح در شور اول بوده است.

مجلس در دوره پنجم

دوره پنجم مجلس شورای اسلامی که کار قانونگذاری را از تاریخ ۱۳۷۵/۳/۷ آغاز نموده در مورخه ۱۳۷۹/۳/۶ به پایان رساند. مجلس پنجم در ۲۸۷ جلسه علنی خود ۳۵۹ مصوبه داشت و ۳ استیضاح در آن صورت پذیرفت. از مجموع ۲۸۷ جلسه علنی و از ۶۰۶ فقره لایحه و طرح تقدیمی تعداد ۳۵۹ مصوبه شامل ۲۵۰ لایحه و ۱۰۹ طرح، ۱۳ مورد تحقیق و تفحص و ۸۰ مورد سؤال از وزرا و... حاصل تلاش جمعی نمایندگان این دوره بود.

بررسی مجلس پنجم از منظر بخش آموزش و پرورش

دوره پنجم مجلس شورای اسلامی از ۷ خرداد ۱۳۷۵ تا ۶ خرداد ۱۳۷۹ تشکیل شده است. از ۲۵۴۲ قانون مصوب در ۸ دوره ۳۵۹ قانون مربوط به دوره پنجم است که ۱۴/۱۲ درصد از کل قوانین مصوب را نشان می‌دهد و بعد از دوره ششم و دوره اول بالاترین درصد را شامل می‌شود. در کل از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی در ۸ دوره ۲۵۰ لایحه معادل ۱۴/۲۲ درصد مربوط به دوره پنجم است و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی در ۸ دوره ۱۰۹ طرح معادل ۱۳/۰۹ درصد مربوط به این دوره است. در این دوره نیز قوانین مربوط به موافقتنامه‌های فرهنگی و قوانین بودجه سالیانه متمم و اصلاح بودجه در حد قابل توجهی از قوانین مصوب را تشکیل می‌دهد.

در دوره پنجم از ۹۵ قانون مصوب مرتبط با آموزش و پرورش ۱۰ قانون مربوط به این دوره بوده است و ۱۰/۵۲ درصد کل قوانین را شامل می‌شود که مهمترین آنها قانون برنامه سوم توسعه بوده است، بنابراین دوره پنجم از نظر تعداد و درصد قوانین مرتبط با آموزش و پرورش بعد از دوره‌های سوم، چهارم، هفتم و اول قرار می‌گیرد. از این ۱۰ قانون مرتبط با آموزش و پرورش، ۶ قانون به صورت لایحه و ۴ قانون به صورت طرح پیشنهاد شده است. از تعداد ۵۸ قانون مصوب خاص (فارغ از قوانین بودجه و توسعه) آموزش و پرورش، ۵ قانون در این دوره به تصویب رسیده است که ۸/۶۲ درصد قوانین ۸ دوره را نشان می‌دهد. از این ۵ قانون مصوب یک قانون به صورت لایحه و ۴ قانون به صورت طرح پیشنهاد شده است و این امر مبین آن است که بیشترین قوانین مصوب دوره پنجم به صورت طرح برای تصویب پیشنهاد شده است.

همچنین از ۱۰ قانون مصوب ۵ قانون مربوط به بودجه و قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور است و ۵ قانون در زمینه بازگشایی مدارس در اول مهرماه، تأمین اعتبار احداث تکمیل، توسعه و تجهیز فضای مدارس و قانون اصلاح قانون معلمان، پزشکان و پیراپزشکان و قانون اصلاح ماده (۱۶) اساسنامه نهضت سوادآموزی و قانون الحاق چهار تبصره به ماده (۸) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور است. در این دوره قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه هر سال به تصویب رسیده است که هم‌اکنون نیز مفاد این قانون اجرا می‌شود. البته این قانون از طریق طرح برای تصویب پیشنهاد شده است نه لایحه، گرچه مجلس می‌تواند به تناسب نیاز هر وزارتخانه از جمله وزارت آموزش و پرورش لایحه یا طرح تصویب نماید ولی این مصوبه با اختیارات داده شده در قوانین مربوط به شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق آموزشی کشور هماهنگی ندارد. به ویژه آنکه شرایط آب و هوایی و مناطق جغرافیایی ایران متفاوت است و اصولاً طبق مفاد قانون شوراهای آموزش و پرورش مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب و قوانین مصوب مربوط به این شورا در مجلس شورای

اسلامی این موضوع لازم است قبلاً از طرح در مجلس شورای اسلامی و در شورای عالی آموزش و پرورش مورد بررسی قرار گیرد. نکته قابل تأمل اینکه در این دوره پیشنهاد و اصلاح چند ماده و یا الحاق چند تبصره در موادی از اساسنامه نهضت سوادآموزی، قانون معلمان، پزشکان و پیراپزشکان و شورای آموزش و پرورش پیشنهاد شده است که نشان می‌دهد مفاد قوانین مصوب قبلی جامع نبوده و پیشنهاد مجدد لوایح و طرح‌هایی را موجب شده است. در دوره پنجم ۹ طرح و لایحه در حوزه آموزش و پرورش مطرح شده ولی به تصویب نرسیده است که مهمترین آنها طرح شورای عالی تربیت است که در این دوره رد شده است.

مجلس در دوره ششم

انتخابات ششمین دوره مجلس شورای اسلامی در بهمن ۱۳۷۸ برگزار شد. دوره ششم از ۷ خرداد ۱۳۷۹ تا ۶ خرداد ۱۳۸۳ تشکیل شده است.

بررسی مجلس ششم از منظر بخش آموزش و پرورش

از ۲۵۴۲ قانون مصوب در ۸ دوره مجلس شورای اسلامی ۳۹۶ قانون در دوره ششم به تصویب رسیده است که ۱۵/۵۷ درصد کل قوانین مصوب ۸ دوره را شامل می‌شود. از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی، ۳۰۸ لایحه و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی ۸۸ طرح برای تصویب پیشنهاد شده است که ۱۷/۵ درصد لایحه و ۱۱/۲۲ درصد طرح تشکیل می‌دهد. با احتساب قوانین بودجه سالیانه و برنامه پنج‌ساله توسعه از ۹۵ قانون مرتبط با آموزش و پرورش در هشت دوره، ۱۰ قانون به دوره هشتم اختصاص دارد که ۱۰/۵۲ درصد قوانین مصوب مرتبط با آموزش و پرورش را نشان می‌دهد. همچنین از این ۱۰ قانون مرتبط در دوره ششم ۸ قانون به صورت لایحه و ۲ قانون به صورت طرح پیشنهاد شده است. این آمار حاکی از آن است، دوره ششم به لحاظ تعداد قوانین مرتبط با آموزش و پرورش بعد از دوره سوم و چهارم و هفتم و اول قرار دارد.

از نظر تعداد لوایح و طرح مرتبط با آموزش و پرورش نیز بعد از دوره اول و دوم کمترین طرح و بعد از دوره‌های اول، سوم، چهاردهم و دهم بیشترین لایحه را داشته است. همچنین داده‌ها نشان می‌دهند از ۵۸ قانون خاص (فارغ از قوانین بودجه و توسعه) آموزش و پرورش، ۶ قانون یعنی ۱۰/۳۴ درصد در دوره ششم به تصویب رسیده است که ۴ قانون به صورت لایحه و دو قانون به صورت طرح پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین از ۱۰ قانون مصوب مرتبط و یا خاص آموزش و پرورش ۴ قانون مربوط به بودجه سالیانه و ۶ قانون خاص آموزش و

پرورش بوده است.

در دوره ششم مهمترین قانون تصویب شده مربوط به قانون اصلاح تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش است که در این اصلاحیه ریاست شورای عالی آموزش و پرورش با رئیس‌جمهور است. به دلیل آنکه شورای عالی آموزش و پرورش از بدو تشکیل در سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۹۰ مدت ۹۰ سال فعالیت داشته است و بعد از انقلاب اسلامی قانون این شورا اصلاح و برای اجرا ابلاغ شده است و اصلاحاتی به موجب قوانین بعدی در آن صورت گرفته است؛ لذا مهمترین و عالی‌ترین شورا در وزارت آموزش و پرورش برای تصویب مقررات آموزشی و اظهار نظر در مورد لوایح مرتبط با آموزش و پرورش قبل از تصویب در مجلس شورای اسلامی است. در خصوص سایر قوانین این حوزه باید اذعان داشت دیگر مصوبات این دوره بیشتر حالت اصلاحی و الحاقی دارد. هشت لایحه و طرح پیشنهاد گردیده که در مجلس به تصویب نرسیده است و بیشتر شامل اصلاح قوانین قبلی بوده است، لایحه انتخاب مدیران آموزش و پرورش موضوع مهمی بوده است که در مجلس رد شده است.

مجلس در دوره هفتم

هفتمین دوره مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۳/۳/۷ افتتاح و با تشکیل ۴۲۸ جلسه علنی و از تعداد ۸۲۶ فقره طرح و لایحه تقدیمی، تعداد ۳۳۳ مصوبه شامل ۲۳۴ لایحه و ۹۹ طرح، ۲۷ مورد تحقیق و تفحص، ۳ مورد استیضاح و ۶۷ مورد سؤال از وزرا در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۵ به کار خود پایان داد. رئیس مجلس هفتم، دکتر غلامعلی حداد عادل و نایب رئیس‌ان آن، مهندس محمدرضا باهنر و محمدحسن ابوترابی فرد بودند.

بررسی مجلس هفتم از منظر بخش آموزش و پرورش

دوره هفتم از ۷ خرداد ۱۳۸۳ آغاز گردید و تا ۶ خرداد ۱۳۸۷ ادامه داشته است. بررسی آمار و داده‌ها حاکی از آن است که از ۲۵۴۲ قانون مصوب در ۸ دوره مجلس شورای اسلامی، ۳۳۳ قانون در این دوره به تصویب رسیده است که ۱۳/۰۹ درصد قوانین مصوب ۸ دوره را شامل می‌شود. از این منظر تعداد و درصد قوانین مصوب دوره هفتم بعد از دوره‌های ششم، اول و پنجم و چهارم قرار دارد. به‌طور مجزا از ۱۷۵۸ لایحه پیشنهادی در ۸ دوره، ۲۳۶ لایحه مربوط به دوره هفتم و از ۷۸۴ طرح پیشنهادی، ۹۷ طرح مربوط به این دوره است که به ترتیب ۱۳/۴۲ درصد و ۱۲/۳۷ درصد لوایح و طرح‌ها را نشان می‌دهد. در این دوره بعد از دوره ششم، پنجم و اول بیشترین لایحه برای

تصویب پیشنهاد شده است.

علاوه بر این یافته‌ها نشان می‌دهد ۹۵ قانون در حوزه آموزش و پرورش به‌علاوه قوانین بودجه و توسعه مصوب شده است که از این ۹۵ قانون، ۱۴ قانون مربوط به دوره هفتم است. به‌عبارتی ۱۴/۷۳ درصد قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در این دوره به تصویب رسیده است. از ۱۴ قانون مصوب، ۱۰ قانون به‌صورت لایحه و ۴ قانون از طریق طرح برای بررسی و تصویب پیشنهاد شده است. همچنین از مجموع ۱۴ قانون، ۴ قانون مربوط به بودجه سالیانه و یک قانون مربوط به برنامه توسعه پنج‌ساله چهارم کشور است. در هشت دوره، جدا از قوانین بودجه سالیانه و قوانین توسعه، از ۵۸ قانون که به‌صورت خاص در حوزه آموزش و پرورش به تصویب رسیده است، ۹ قانون به دوره هفتم اختصاص دارد که ۱۵/۵۱ درصد قوانین خاص را دربر می‌گیرد. از ۹ قانون خاص آموزش و پرورش ۵ قانون به‌صورت لایحه و ۴ قانون به‌صورت طرح پیشنهاد شده است.

چند قانون مهم و اثرگذار در دوره هفتم به تصویب رسیده است، از جمله قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. در این قانون علاوه بر ذکر برنامه‌های توسعه وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و نهادهای مختلف در ۵ سال آینده بخشی نیز به برنامه‌های توسعه وزارت آموزش و پرورش اختصاص یافته است و نکات مهمی در این قانون در جهت توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش دوره‌های مختلف تحصیلی مطرح شده است. از دیگر قوانین مهم و اثرگذار مصوب این دوره قانون تخریب و بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم‌سازی مدارس بدون استحکام از نیازهای مهم وزارت آموزش و پرورش نیاز به تخریب و بازسازی مدارس قدیمی است که برای حضور و یادگیری دانش‌آموزان مناسب نبوده و فضای فیزیکی مناسبی ندارد. از این رو این لایحه که به همت وزارت آموزش و پرورش (سازمان نوسازی و توسعه و تجهیزات مدارس) و تصویب دولت برای تصویب در مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است از قوانین مهمی است که در این دوره به تصویب رسیده و امر بازسازی و مقاوم‌سازی هم‌اکنون نیز ادامه دارد. قانون احیای معاونت پرورشی و امور دانش‌آموزی در وزارت آموزش و پرورش از دیگر قوانین اثرگذار این دوره است. موضوع پرورش دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی از موضوعات اساسی است که در همه طرح‌ها و اسناد مربوط به اصلاح، تغییر و تحول نظام آموزش و پرورش ایران مورد تأکید قرار گرفته است. در مجلس هفتم قوانین دیگری نیز درخصوص بکارگیری معلمان حق‌التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی وضع شده است که ضمن محاسنی که در قوانین یاد شده از نظر مشخص شدن تکلیف استخدامی آنان داشته است موجبات محدود شدن مراکز تربیت معلم و پذیرش دانشجویان آزاد در این مراکز نیز شده است.

تصویب بعضی از قوانین آموزش و پرورش مانند قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون اصلاح قانون انتقال مراقبین بهداشت مدارس به واحدهای آموزشی تابعه وزارت آموزش و پرورش نشانگر این واقعیت است که در اولین لایحه یا طرح پیشنهادی مطالعات همه‌جانبه صورت گرفته و مفاد قانون از جامعیت لازم و پشتوانه مطالعاتی و تحقیقاتی برخوردار نبوده است. این امر را در اصلاحیه‌های قوانین آموزش و پرورش و حتی قوانین بودجه و توسعه در اکثر یا همه ۸ دوره مجلس از جمله دوره هفتم می‌یابیم.

مجلس در دوره هشتم

انتخابات هشتمین دوره مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۲۴ اسفند سال ۱۳۸۶ خورشیدی در سراسر ایران برگزار شد. آغاز کار رسمی مجلس هشتم در مورخ ۱۳۸۷/۳/۷ با قرائت پیام مقام معظم رهبری بود. پس از برگزاری انتخابات هیئت رئیسه علی اردشیر لاریجانی به‌عنوان رئیس، سید محمدحسن ابوترابی فرد به‌عنوان نایب رئیس اول، محمدرضا باهنر به‌عنوان نایب رئیس دوم انتخاب شدند.

بررسی مجلس هشتم از منظر بخش آموزش و پرورش

دوره هشتم از ۶ خرداد ۱۳۸۷ آغاز گردید تا ۷ خرداد ۱۳۹۱ ادامه داشت. مبنای تهیه این گزارش مصوبات دوره هشتم از ۶ خرداد ۱۳۸۷ تا ۲ اردیبهشت ۱۳۹۰ می‌باشد، لذا ممکن است وضعیت طرح‌ها و لوایح و قوانین مصوب تا پایان دوره تغییراتی کرده باشد. از ۲۵۴۲ قانون مصوب هشت دوره مجلس شورای اسلامی، ۱۷۰ قانون تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲ در دوره هشتم به تصویب رسیده است که ۶/۶۸ درصد کل قوانین مصوب هشت دوره را تا این تاریخ نشان می‌دهد. بنابراین میزان و درصد قوانین مصوب در این دوره تا تاریخ یاد شده کمتر از دوره‌های دیگر است. همچنین از ۲۵۴۲ قانون مصوب ۱۷۵۸ قانون به‌صورت لایحه پیشنهاد شده که ۹۲ مورد آن مربوط به دوره هشتم است و از ۷۸۴ قانون که به‌صورت طرح پیشنهاد شده ۷۸ مورد آن مربوط به دوره هشتم است و این امر به‌خوبی نشان می‌دهد که در دوره هشتم تا تاریخ یاد شده تعداد طرح‌های ارائه شده نسبت به لوایح پیشنهادی تعداد بیشتری را شامل شده است.

از یافته‌ها چنین برداشت می‌شود که از ۹۵ قانون مرتبط با آموزش و پرورش در هشت دوره شامل قوانین خاص، توسعه و بودجه، ۹ قانون تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲ در این دوره به تصویب رسیده است که ۹/۴۷ درصد قوانین مصوب هشت دوره را نشان می‌دهد. به‌طور اخص از ۹ قانون مرتبط

با آموزش و پرورش، ۵ قانون به صورت لایحه و ۴ قانون به صورت طرح پیشنهاد شده و بنابراین تعداد قوانین مطرح شده از طریق طرح رقم بالایی را نشان می‌دهد.

در مقایسه با دوره‌های دیگر تعداد قوانین مرتبط به آموزش و پرورش بعد از دوره دوم کمترین تعداد را نشان می‌دهد. تعداد طرح‌های پیشنهاد شده توسط نمایندگان به اندازه دوره‌های هفتم، پنجم و سوم است با این تفاوت که تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲ محاسبه شده است. نیز از ۵۸ قانون خاص (فارغ از قوانین بودجه و توسعه) آموزش و پرورش در هشت دوره، ۵ قانون مربوط به این دوره می‌باشد که یک قانون به صورت لایحه و ۴ قانون به صورت طرح پیشنهاد شده است. این آمار حاکی از آن است که ۸/۶۲ درصد قوانین خاص آموزش و پرورش در این دوره به تصویب رسیده است که از دوره دوم بالاتر و از دوره‌های دیگر غیر از دوره پنجم پایین‌تر است.

در دوره هشتم مانند دوره پنجم تصویب قانون خاص آموزش و پرورش از طریق لایحه نسبت به دوره‌های دیگر کم بوده است و بالعکس تعداد طرح‌های تقدیم شده یا برابر بعضی دوره‌ها و یا بیشتر است. در این دوره از ۹ قانون مصوب مرتبط به آموزش و پرورش ۴ قانون بودجه سالیانه و یک قانون مربوط به قانون برنامه پنج‌ساله توسعه کشور است. حیطه قوانین خاص مصوب دوره هشتم آموزش و پرورش، استخدام معلمان حق‌التدریسی و آموزشیاران، اصلاح قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی و واگذاری آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. در این دوره قانون مهم و اثرگذار علاوه بر قوانین بودجه سالیانه، قانون برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است. مطالعه برنامه پنج‌ساله توسعه قسمت مربوط به «علم و فناوری» مؤید این نکته است که مواد مرتبط به آموزش و پرورش دوره‌های پیش‌دبستانی، دبستانی، راهنمایی و متوسطه و برنامه‌ریزی توسعه وزارت آموزش و پرورش در پنج‌ساله آینده از جامعیت لازم برخوردار نیست و بیشترین مواد مورد بحث در حوزه آموزش عالی و تحقیقات است. گرچه مشخص کردن تکلیف معلمان حق‌التدریسی و آموزشیاران همانطور که در تحلیل دوره هفتم و دوره‌های قبل مطرح شد، مفید است ولی تصویب قوانین مجدد به صورت اصلاح تبصره‌ها نشانگر عدم جامعیت لوایح یا طرح‌های پیشنهادی در این زمینه است به‌ویژه آنکه تصویب این قوانین امکان توسعه مراکز تربیت معلم را کاهش داده به‌گونه‌ای که در کنکور سراسری سال ۱۳۹۰-۱۳۹۱ دانشجویی به صورت آزاد برای تحصیل در این مراکز پذیرفته نشده است. از نیازهای مسلم مدارس راهنمایی و متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش نیاز به دبیران فنی و حرفه‌ای است که باید از طریق مراکز تربیت معلم فنی و حرفه‌ای آموزشکده‌ها و دانشگاه شهید رجایی تأمین شود. متأسفانه تصویب قانون واگذاری آموزشکده‌ها و مراکز عالی فنی و حرفه‌ای که

با سرمایه‌گذاری وزارت آموزش و پرورش تأسیس و اداره شده است، متضمن دلایل لازم بر ضرورت این واگذاری نبوده و موجب کمبود دبیران فنی‌وحرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش خواهد بود. از دیگر قوانین اثرگذار و مهم در وزارت آموزش و پرورش قانون اصلاح قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی به غیردولتی تغییر یافته است و اجرای مفاد این قانون می‌تواند تعداد مدارس و دانش‌آموزان مدارس غیردولتی را تا حدی افزایش دهد.

در این دوره مانند دوره‌های دیگر طرح‌ها، اسناد و مقررات مختلف مورد نیاز وزارت آموزش و پرورش مانند سند تحول راهبردی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، طرح تشکیل دانشگاه فرهنگیان، طرح ساماندهی روز پنجشنبه در دو مرجع شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب رسیده و به‌صورت لایحه برای بررسی و تصویب در مجلس شورای اسلامی پیشنهاد نشده است، این اقدام مؤید شفاف نبودن وظایف مجلس شورای اسلامی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش است که در این دوره و در دوره‌های قبلی ملاحظه می‌شود.

بررسی تطبیقی ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

بر مبنای داده‌های حاصله از هشت دوره مجلس شورای اسلامی، مجموعاً ۲۵۴۲ قانون به تصویب رسیده است که ۶۹/۹۸ درصد را لایحه و ۲۹/۵۹ درصد را طرح تشکیل می‌دهد. تعداد قوانین مصوب دولت به‌صورت لایحه ارائه شده به تفکیک هشت دوره متفاوت است که بیشترین لایحه مصوب مربوط به دوره ششم است. نیز تعداد طرح‌های مصوب در هشت دوره تفاوت داشته که بیشترین آن مربوط به دوره سوم می‌باشد.

از ۱۰۰ درصد قوانین مصوب ۱۴/۵۵ درصد در دوره اول، ۱۲/۴۳ درصد در دوره دوم و ۱۰/۰۷ درصد در دوره سوم ۱۳/۴۵ درصد در دوره چهارم و ۱۴/۱۲ درصد در دوره پنجم و ۱۵/۵۷ درصد در دوره ششم و ۱۳/۰۹ درصد در دوره هفتم و ۶/۶۸ درصد در دوره هشتم (تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲) به تصویب رسیده است. نتایج مطرح شده در ادوار مختلف نشان می‌دهد که بین تعداد و درصد قوانین مصوب در هشت دوره تفاوت دیده می‌شود که بیشترین مصوبات مربوط به دوره ششم است.

همچنین داده‌های حاصله نشان می‌دهد که از هشت دوره ۱۷۵۸ لایحه و ۷۸۴ طرح به تصویب رسیده است. در دوره اول ۱۵/۸۷ درصد لایحه و ۱۱/۶۰ درصد طرح و در دوره دوم ۱۲/۹۶ درصد لایحه و ۱۱/۲۲ درصد طرح و در دوره سوم ۷/۷ درصد لایحه و ۱۵/۳ درصد طرح و در دوره

چهارم ۱۳/۰۳ درصد لایحه و ۱۴/۴۱ درصد طرح و در دوره پنجم ۱۴/۲۲ درصد لایحه و ۱۳/۹ درصد طرح و در دوره ششم ۱۷/۵ درصد لایحه و ۱۱/۲۲ درصد طرح و در دوره هفتم ۱۳/۴۲ درصد لایحه و ۱۲/۳۷ درصد طرح و در دوره هشتم ۲۳/۵ درصد لایحه و ۹/۹۴ درصد طرح (تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲) به تصویب رسیده که بیشترین لایحه مربوط به دوره ششم و بیشترین طرح ارائه شده متعلق به دوره چهارم می‌باشد.

تعداد قوانین مصوب آموزش و پرورش در هشت دوره با احتساب قوانین بودجه سالیانه و قوانین پنج‌ساله توسعه، ۹۵ قانون بوده است که در دوره اول ۱۲/۶۳ درصد، دوره دوم ۸/۴۲ درصد، دوره سوم ۱۶/۸۴ درصد، دوره چهارم ۱۶/۸۴ درصد، دوره پنجم ۱۰/۵۲ درصد، دوره ششم ۱۰/۵۲ درصد، دوره هفتم ۱۴/۷۳ درصد و دوره هشتم ۹/۴۷ درصد از قوانین به تصویب رسیده است. بدین ترتیب بیشترین مصوبات در حوزه مربوط به ادوار سوم و چهارم تعلق دارد. در جدول ذیل مصوبات هر دوره به تفکیک طرح و لایحه آورده شده است.

جدول ۱. مصوبات ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

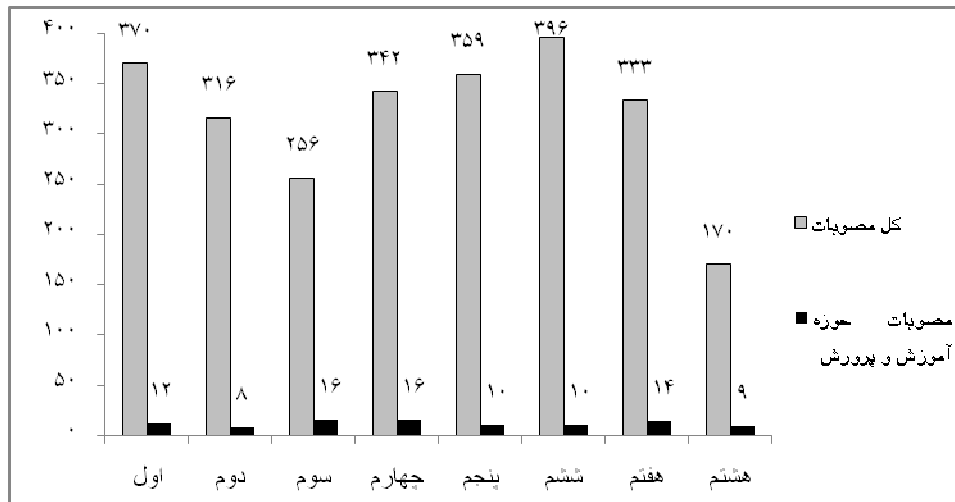
دوره	کل قوانین مصوب	تعداد قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش	کل لوایح مصوب	تعداد لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش	کل طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش	تعداد طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش
اول	۳۷۰	۱۲	۲۷۹	۱۱	۹۱	۱
دوم	۳۱۶	۸	۲۲۸	۷	۸۸	۱
سوم	۲۵۶	۱۶	۱۳۶	۱۲	۱۲۰	۴
چهارم	۳۴۲	۱۶	۲۲۹	۱۴	۱۱۳	۲
پنجم	۳۵۹	۱۰	۲۵۰	۶	۱۰۹	۴
ششم	۳۹۶	۱۰	۳۰۸	۸	۸۸	۲
هفتم	۳۳۳	۱۴	۲۳۶	۱۰	۹۷	۴
هشتم	۱۷۰	۹	۹۲	۵	۷۸	۴
جمع	۲۵۴۲	۹۵	۱۷۵۸	۷۳	۷۸۴	۲۲

تعداد قوانین مصوب در هر دوره می‌تواند یکی از شاخص‌های عملکرد مجلس محسوب گردد. همچنین تعداد قوانین مصوب هر حوزه نیز شاخصی برای سنجش عملکرد بخش مربوطه تلقی می‌گردد. نمودار ۱ بدون احتساب مجلس در دوره هشتم (مصوبات مجلس در این دوره تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲ لحاظ شده است)، مبین این امر است که در دوره ششم شاهد بیشترین مصوبات بوده‌ایم. در بخش آموزش و پرورش نیز همانطور که پیش‌تر گفته شد مجلس سوم و چهارم بالاترین میزان مصوبات را به خود اختصاص داده‌اند. اما در مقام قیاس و نسبت به کل قوانین

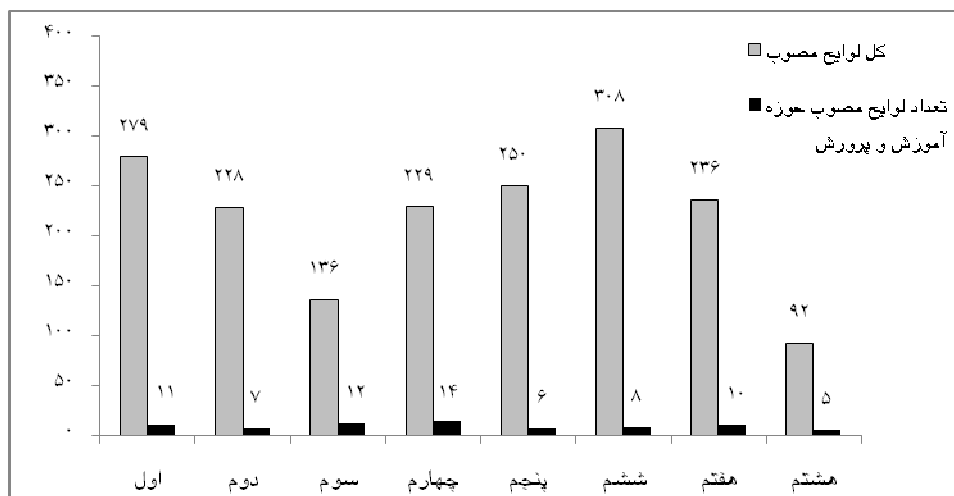
مصوب هر دوره، می‌توان اذعان داشت مجلس سوم پرکارترین مجلس در بخش مصوبات مربوط به آموزش و پرورش بوده است. قوانین ناظر بر برنامه‌ریزی در حوزه آموزش و پرورش مانند تدوین قانون برنامه اول توسعه کشور و سایر قوانین مهم و تأثیرگذار دیگر دلیلی برای بالا بودن مصوبات در دوره سوم بوده است.

نمودار ۱. تعداد کل قوانین و مصوبات حوزه آموزش و پرورش ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

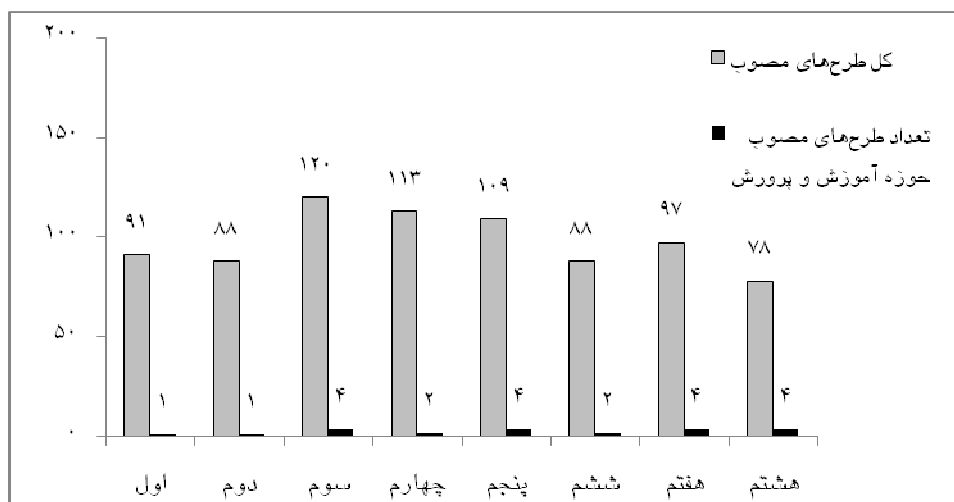
در بررسی و مقایسه میزان لوایح در هر دوره درمی‌یابیم، دوره ششم دوره طلایی در سطح بالای همکاری فیما بین مجلس و دولت بوده است. از این شاخص می‌توان چنین استنباط کرد که افزایش تعداد ارائه لایحه در هر دوره معیاری بر افزایش همکاری بین دو قوه می‌باشد. به عبارتی تعداد بالای لوایح در هر دوره نشانگر پذیرا بودن فضای مجلس برای ارائه لایحه از سوی دولت است. اما در حوزه آموزش و پرورش می‌توان چنین تحلیل کرد که دوره چهارم، دوران طلایی در همکاری میان دو قوه بر سر موضوعات آموزش و پرورش بوده است. از این منظر بدون احتساب مجلس هشتم، مجلس در دوره پنجم کمترین میزان را در ارائه لایحه به خود اختصاص داده است. البته برای سنجش دقیق‌تر و بیان کارآمدی این همکاری در حوزه آموزش و پرورش می‌بایست به آماره‌های نسبی مراجعه کرد که در جدول ۲ به تحلیل آن می‌پردازیم.

نمودار ۲. تعداد کل لوایح و لوایح حوزه آموزش و پرورش ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

نمودار ۳ نشانگر وضعیت ارائه طرح از سوی نمایندگان در ادوار هشتگانه می‌باشد. بر طبق آمار مجلس در دوره سوم بیشترین میزان ارائه طرح را به خود اختصاص داده است. کمترین میزان نیز به غیرمجلس هشتم، به ادوار دوم و ششم تعلق دارد. با قیاس نمودار ۲ و ۳ درمی‌یابیم مجلس ششم که بیشترین میزان لایحه را داشته، در ارائه طرح کمترین مقدار را دارا می‌باشد. این بدان معناست که هرچه سطح تعامل مجلس و دولت افزایش یابد شاهد تقسیم‌بندی درست وظایف میان نمایندگان و دولتمردان هستیم. در حوزه آموزش و پرورش ادوار اول و دوم با کمترین میزان طرح و مجالس سوم، پنجم، هفتم و هشتم بیشترین ارائه طرح را داشته‌اند.

نمودار ۳. تعداد کل طرح‌ها و طرح‌های حوزه آموزش و پرورش ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

به منظور سنجش سطح کارآمدی ادوار مجلس و پایش شاخص سطح عملکرد درخصوص طرح‌ها و لوایح ارائه شده از معیارهای نسبتی می‌توان استفاده کرد. در جدول ۲ نسبت طرح‌ها و لوایح و کل قوانین چه در سطح کلان و چه در حوزه آموزش و پرورش مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در بررسی نسبت قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین مصوب، مجلس سوم به لحاظ کمی کارآمدترین دوره در حوزه آموزش و پرورش در تصویب قوانین مربوطه بوده است. همچنین در سنجش نسبت کل مصوبات حوزه آموزش و پرورش به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده حوزه آموزش و پرورش مجلس چهارم بالاترین نسبت را به خود اختصاص داده است. به عبارت صریح‌تر هرچه این میزان کمتر و به صفر نزدیکتر باشد، نشانگر وجود چالش‌هایی در امر قانونگذاری می‌باشد. از این منظر مجلس دوم پرچالش‌ترین دوره در تصویب طرح‌ها و لوایح ارائه شده حوزه آموزش و پرورش و تبدیل شدن آنها به قانون بوده است. سایر شاخص‌های ارائه شده در جدول ذیل به تفکیک در نمودارهای مربوطه توضیح داده می‌شوند.

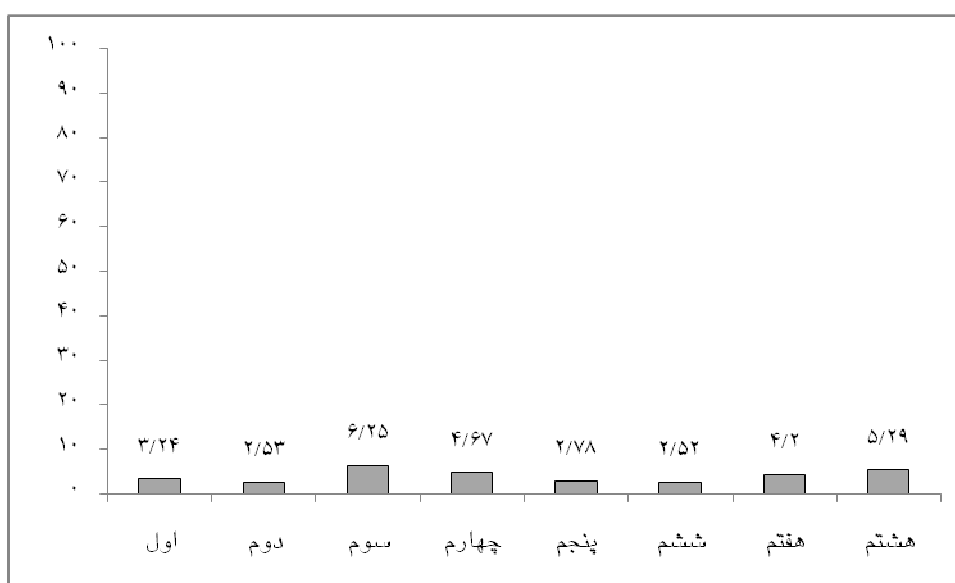
جدول ۲. وضعیت تصویب قوانین حوزه آموزش و پرورش در ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی

(ارقام برحسب درصد)

موضوع	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم
نسبت قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین مصوب	۳/۲۴	۲/۵۳	۶/۲۵	۴/۶۷	۲/۷۸	۲/۵۲	۴/۲۰	۵/۲۹
نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل لوایح مصوب	۳/۹۴	۳/۰۷	۸/۸۲	۶/۱۱	۲/۴	۲/۵۹	۴/۲۳	۵/۴۲
نسبت طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل طرح‌های مصوب	۱/۰۹	۱/۱۳	۳/۳۳	۱/۷۶	۳/۶۶	۲/۲۷	۴/۱۲	۵/۱۲
نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش	۶۶/۹۱	۵/۸۷	۷۵	۵/۸۷	۶۰	۸۰	۴۲/۷۱	۵/۵۵
نسبت طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش	۹۱/۶۶	۸۷/۵	۷۵	۸۷/۵	۴۰	۲۰	۵۷/۲۸	۴/۴۴
نسبت کل مصوبات حوزه آموزش و پرورش به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده حوزه آموزش و پرورش	۴۸	۰۵/۴۷	۶۱/۵۱	۱۹/۷۶	۶۳/۵۲	۵/۵۵	۱۴/۴۸	-
نسبت طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش	۹/۰۹	۲۸/۱۴	۳/۳۳	۲۸/۱۴	۶/۶۶	۲۵	۴۰	۸۰
نسبت کل طرح‌های مصوب به کل لوایح مصوب	۶۱/۳۲	۵۹/۳۸	۲۳/۸۸	۳/۴۹	۶/۴۳	۵۷/۲۸	۱/۴۱	۵/۹۴

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، در بررسی نسبت قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین مصوب، مجلس سوم با میزان ۶/۲۵ درصد بالاترین عملکرد در طی ادوار مختلف را داشته است. به عبارتی در دوره سوم از صد درصد کل مصوبات، حدود ۶ درصد به مصوبات حوزه آموزش و پرورش اختصاص داشته است. از این رو مجالس هشتم (تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲)، چهارم نیز وضعیت مطلوبی را دارا می‌باشند. دوره ششم کمترین نسبت را به خود اختصاص داده و نشانگر این است که تعداد کمتری از طرح‌ها و لوایح ارائه شده به قانون تبدیل شده‌اند.

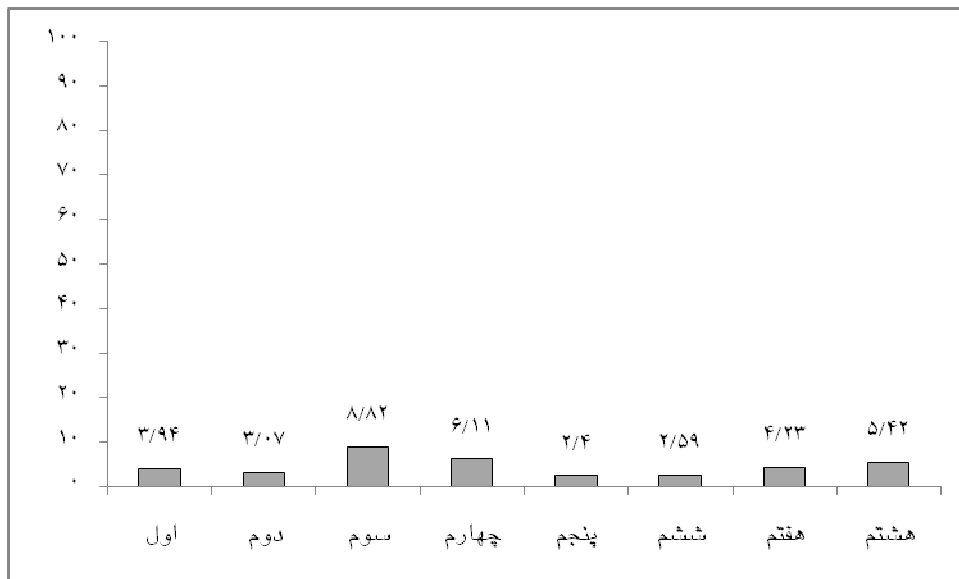
نمودار ۴. نسبت قوانین مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین مصوب

در نمودار ۵ نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل لوایح مصوب مورد اشاره قرار گرفته شده است. برطبق نتایج حاصله مجلس سوم با ۸/۸۲ درصد، بالاترین میزان را به خود اختصاص داده است. بدان معنا که در حدود نه درصد از مجموع کل لوایح مصوب در این دوره به آموزش و پرورش اختصاص داشته است. مجلس در دور پنجم با ۲/۴ درصد کمترین لوایح درخصوص آموزش و پرورش را به تصویب رسانده است. از این حیث دوره‌های ششم و دوم نیز وضعیت مطلوبی را نداشته‌اند.

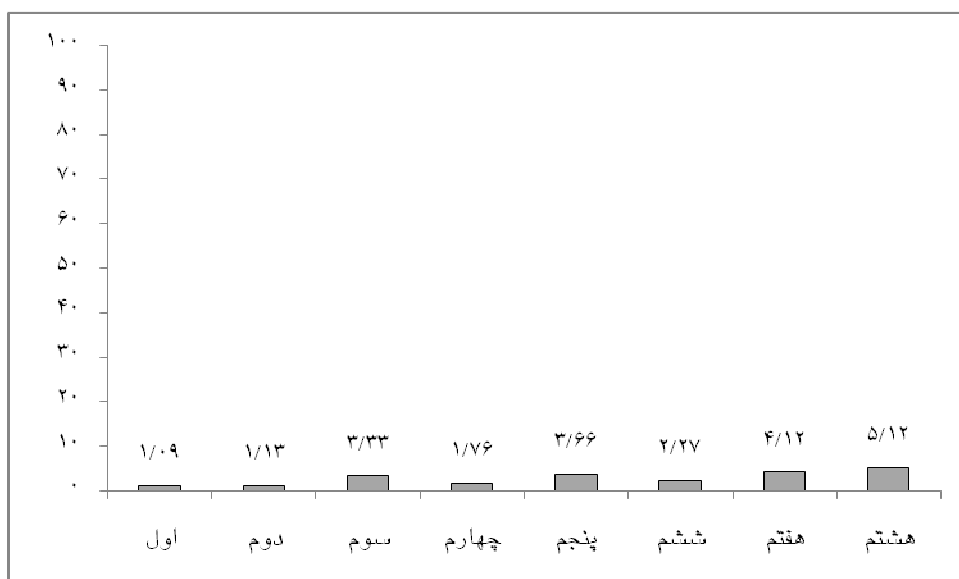

نمودار ۵. نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل لوایح مصوب

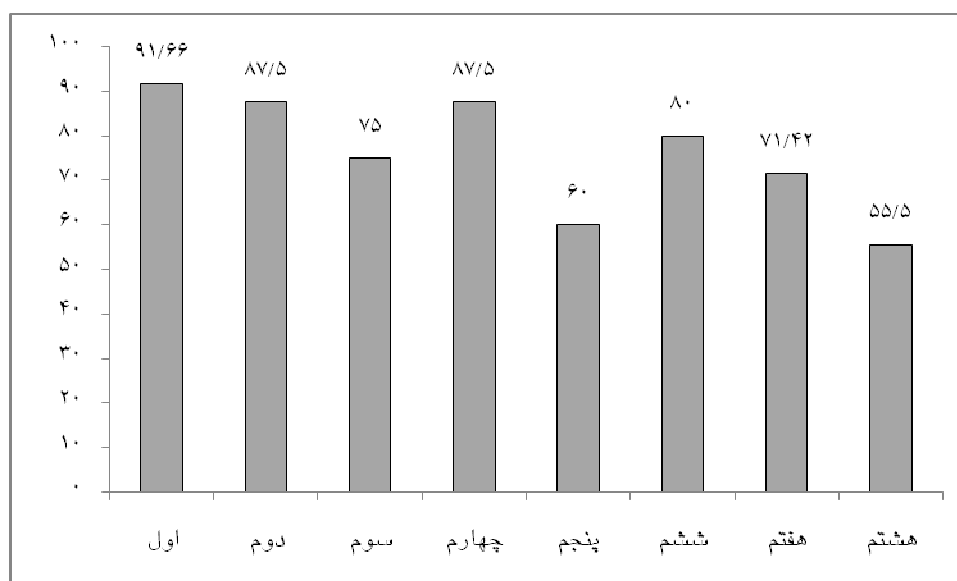
نگاهی بر نمودار ۶ حاکی از آن است که به غیر از مجلس هشتم، دوره هفتم بیشترین طرح‌های مصوب را از کل طرح‌های مصوب آن دوره به خود اختصاص داده است. در حدود چهار درصد از مجموع مصوبات مجلس هفتم به امر آموزش و پرورش مرتبط بوده در حالی که مجلس اول با میزانی در حدود یک درصد کمترین طرح‌های مصوب از مجموع طرح‌های دوره اول را دارا بوده است. از این منظر دوره‌های دوم و چهارم نیز وضعیت مساعدی نداشته‌اند.

نمودار ۶. نسبت طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل طرح‌های مصوب

بررسی درخصوص نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش از اهمیت بسزایی برخوردار است، چراکه هرچه میزان لوایح مصوب بیشتر باشد دلیل دیگری بر سطح بالای تعامل میان قوه مقننه و مجریه می‌باشد. به عبارتی باقی‌مانده قوانین به صورت طرح ارائه و به تصویب رسیده‌اند. نمایندگان مجلس شورای اسلامی طبق شرایطی می‌توانند در صورت احساس نیاز طرح‌هایی در زمینه‌های مختلف از جمله آموزش و پرورش به مجلس ارائه دهند ولی این امر معمولاً باید توسط دولت و از طریق ارائه لایحه صورت گیرد. به همین دلیل از کل قوانین مرتبط با حوزه آموزش و پرورش، هرچه تعداد لوایح بیشتر از تعداد طرح‌ها باشد دال بر سطح مناسب تعامل دو قوه دارد و نشان از درک مجلس نسبت به برنامه‌ریزی اجرایی دولت و نیازسنجی دقیق دولت می‌باشد. از این رو مجلس اول با تصویب حدوداً نود و دو لایحه در حوزه آموزش و پرورش بیشترین سطح تعامل را دارا بوده است. در مقابل لوایح دولت درخصوص آموزش و پرورش در مجلس پنجم به میزان شصت درصد از کل قوانین مصوب این حوزه، سهم کمتری را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۷. نسبت لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش

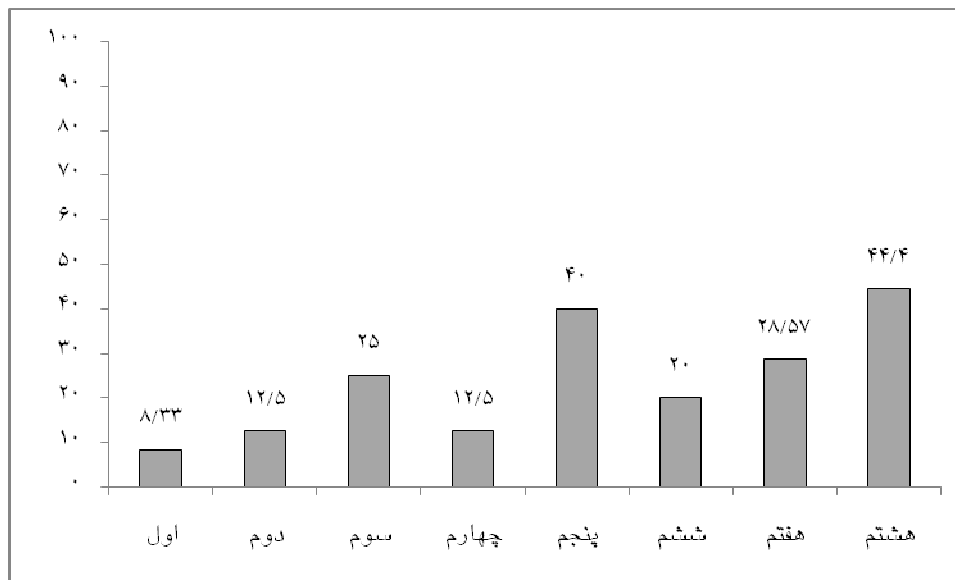

در نمودار ۸ نسبت طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش نشان داده شده است. در هر دوره هرچه تعداد طرح‌های مصوب بیشتر باشد نشان از آن دارد که احتمالاً دولت در ارائه لوایح کاستی داشته و یا لوایح ارائه شده مورد قبول نمایندگان نبوده است. در دوره اول از مجموع کل مصوبات مجلس کمترین آنها به طرح‌های ارائه شده اختصاص

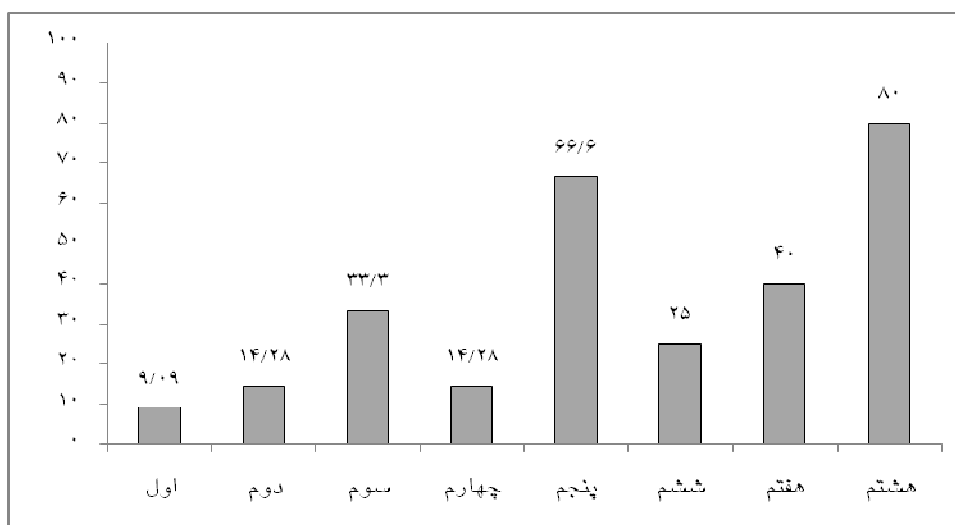
دارد که مؤید تحلیل نمودار هفت می‌باشد. ۸ درصد از کل قوانین مجلس اول در حوزه آموزش و پرورش به شکل طرح ارائه شده است. این شاخص برای مجلس پنجم (به غیر از مجلس هشتم) بیشترین میزان را نشان می‌دهد و از کاهش لوایح مصوب در این دوره خبر می‌دهد.

نمودار ۸. نسبت طرح‌های مصوب حوزه آموزش و پرورش به کل قوانین حوزه آموزش و پرورش

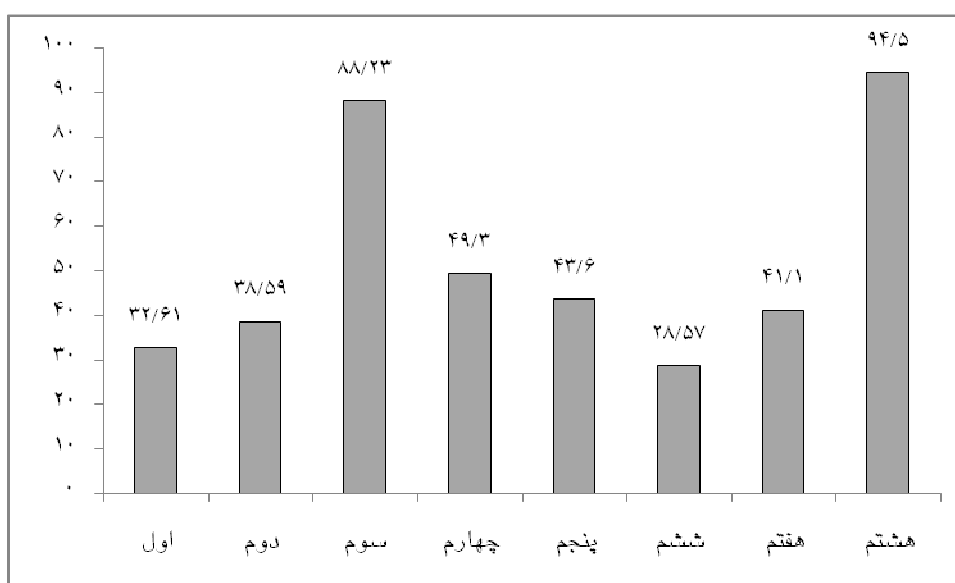
نسبت طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش بیان دیگری از عملکرد ادوار مجلس می‌باشد. بدین نحو که هرچه این میزان بیشتر باشد به‌طور نسبی حاکی از آن است که مجلس در آن دوره فعالیت بیشتری داشته است. بالعکس کاهش این میزان نشان از اعتماد مجلس به دولت و یا پرکاری قوه مجریه را دارد. از این رو مجلس در ادوار پنجم و هشتم (تا تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲) فعالیت بیشتری در تصویب طرح در امر آموزش و پرورش داشته است.

نمودار ۹. نسبت طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه آموزش و پرورش

نمودار ۱۰ تصویری کلی از نسبت طرح‌ها و لوایح مصوب مجلس در ادوار مختلف نشان می‌دهد. بر مبنای تعاریف پیشین، مجلس در دوره سوم در تمامی حوزه‌ها فعال‌تر بوده است که فقط شامل حوزه آموزش و پرورش نمی‌باشد. از این نمودار می‌توان چنین استنباط کرد که از کل قوانین مصوب مجلس ششم لوایح بیشتر از طرح‌ها به تصویب رسیده است. پس از مجلس سوم، مجالس چهارم و پنجم و به نحوی هشتم از مجموع قوانین مصوب دوره خود، طرح‌های بیشتری را نسبت به لوایح به تصویب رسانده‌اند.

نمودار ۱۰. نسبت کل طرح‌های مصوب به کل لوایح مصوب

با یک نگاه جامع به ادوار هشتگانه درمی‌یابیم، مجلس در امر قانونگذاری در حوزه آموزش و پرورش دچار نوعی تداخل آرا شده است. مطالعه وظایف مجلس شورای اسلامی وظایف کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی، وظایف شورای عالی آموزش و پرورش، وظایف شورای عالی اداری و غیره مبین این واقعیت است که در وظایف این مراجع مؤثر در آموزش و پرورش به لحاظ آموزشی، پرورشی و اداری مشابهت‌ها و تفاوت‌هایی دیده می‌شود و تداخل وظایف نیز مشاهده می‌گردد. مصوبات مربوط به اصلاح، تغییر یا تحول نظام آموزش و پرورش، سوادآموزی، آموزش و پرورش همگانی و اجباری (مرحله اول و دوم)، آغاز و پایان سال تحصیلی، تربیت معلم و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز وزارت آموزش و پرورش در سه مرجع یاد شده نمونه‌هایی از این تداخل است. شاید شفاف نبودن این وظایف در مراجع یاد شده موجب شده باشد که وزارت آموزش و پرورش نیازهای خود را در حوزه قوانین آموزشی و اداری و اساسنامه‌ها، تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها از مراجعی غیر از مجلس شورای اسلامی برطرف سازد. وجود درصد بالایی طرح‌هایی که توسط نمایندگان برای تصویب به مجلس در هشت دوره داده شده است مؤید این مطلب است. گرچه نمایندگان مجلس شورای اسلامی طبق شرایطی می‌توانند در صورت احساس نیاز طرح‌هایی در زمینه‌های مختلف از جمله آموزش و پرورش به مجلس ارائه دهند ولی این امر معمولاً باید توسط دولت و از طریق ارائه لایحه صورت گیرد زیرا وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلف به دلیل داشتن مراکز تحقیقاتی و کارشناسان خبره و نیازسنجی می‌توانند و می‌بایست به تهیه و پیشنهاد لایحه قانونی برای تصویب در مجلس شورای اسلامی اقدام نمایند و در صورت لزوم باید نمایندگان مجلس به ارائه طرح بپردازند. بررسی آمار حاکی از آن است که درصد و تعداد طرح‌های تقدیم شده به مجلس در هشت دوره نسبت به لوایح ارائه شده براساس استدلال فوق زیاد است و دولت معمولاً باید لوایح بیشتری به مجلس تقدیم کند. ازسویی دیگر با بررسی قوانین، تعداد مواد و تبصره‌ها، زمان تصویب و مقایسه قوانین در دوره‌های مختلف، نارسایی‌هایی در قوانین این حوزه ملاحظه می‌شود که در ذیل به اهم آنها اشاره می‌شود.

۱. نبود یا کمبود پشتوانه‌های تحقیقاتی در تصویب قوانین آموزش و پرورش: مصادیق این امر عبارت است از قوانین سوادآموزی و استخدام آموزشیاران، استخدام معلمان حق‌التدریسی و واگذاری امور آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و متمم قوانین در بودجه سالیانه.

۲. کم‌توجهی به قوانین مصوب قبلی به هنگام تصویب قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه در سراسر کشور و قبل از آن دادن اختیار زمان بازگشایی مدارس به شوراهای آموزش و پرورش استان‌ها.

۳. کمبود قوانین جامع و در نتیجه توسل به قوانین جزئی و تک‌ماده‌ای: استخدام آموزشیاران و معلمان حق‌التدریسی از مصادیق این امر است.

۴. کم‌توجهی به مبانی و فلسفه قوانین و شرایط اقلیمی و منطقه‌ای کشور.

۵. کمبود شاخص و معیارهای جامع برای تدوین لوائح و طرح‌ها به هنگام تهیه و تصویب، از مصادیق این امر تفاوت ساختار و مشخصه‌های قوانین مصوب آموزش و پرورش در ۸ دوره مختلف است.

۶. کم‌توجهی به ارزشیابی و نظارت کافی بر اجرای قوانین، پیشنهاد ارائه طرح تغییر نظام آموزش و پرورش به مجلس شورای اسلامی در قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش و در قوانین بودجه‌های سالیانه و تصویب سند تحول نظام آموزش و پرورش و طرح‌های اصلاح یا تغییر نظام آموزش و پرورش در مراجع غیر از مجلس.

این محورها از نواقص قانونگذاری در حوزه آموزش و پرورش ارزیابی شده‌اند. توصیه می‌شود نمایندگان محترم در امر قانونگذاری در این حوزه موارد مطروحه را مد نظر قرار دهند.

منبع و مأخذ

صورت مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره تایپی: ۱۲۵۳۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: خلاصه اجرایی نگاهی بر قانونگذاری در بخش آموزش و پرورش در هشت دوره مجلس شورای اسلامی

نام دفتر: مطالعات اجتماعی

تهیه و تدوین: رضا مستمع

ناظر علمی: علی اخوان‌بهبهانی

متقاضی: معاونت اجتماعی - فرهنگی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۶/۱۳